

دحقوقو دپراختيا نړيوال سازمان
International Development Law Organization
Organisation Internationale de Droit du Développement
سازمان بين المللي انكشاف حقوق

بخش اجراءات جزائى

جزوه شماره (٦)

تفتيش اماكن

(Inspection of Places)

دلو ١٣٩٨

تهيه وترتيب: سازمان بين المللي انكشاف حقوق (IDLO)

كابل، افغانستان

وب سايت: www.idlo.int

در مورد این جزوه

تمام مواد و مندرجات این جزوه در مطابقت با قوانین افغانستان ترتیب گردیده است. به منظور اطمینان از مطابقت با تعدیلات جدید در قوانین افغانستان لازم است این جزوه در فواصل زمانی معین مورد بازنگری قرار گیرد. حق هر نوع تغییر جزئی یا کلی در این جزوه مربوط به سازمان بین‌المللی انکشاف حقوق (IDLO) میباشد.

تمام موادی که محتوی این کتاب را تشکیل میدهد برای استفاده شخصی و غیر تجارتي شما است. حق طبع این مواد برای سازمان بین‌المللی انکشاف حقوق (IDLO) محفوظ می باشد.

قوانین مورد استفاده:

۱. قانون اساسی.

۲. قانون اجراءات جزایی ۱۳۹۳.

فهرست موضوعات

۱	مقدمه
۲	مبحث اول: تفتیش محل و شرائط اجرای آن
۳	مبحث اول: تفتیش محل و شرائط اجرای آن
۳	گفتار اول: مفهوم تفتیش:
۳	گفتار دوم: انواع محلات قابل تفتیش
۴	الف: محلات عمومی
۵	ب: محلات خصوصی
۵	ج: مصئونیت مسکن اشخاص دارای مصئونیت
۷	گفتار سوم: شرایط اجرای تفتیش
۱۲	گفتار چهارم: تفتیش در صورت عدم اخذ قرار محکمه:
۱۲	الف: در صورت اجازه ساکن
۱۳	ب: تفتیش در حالت جرم مشهود
۱۴	گفتار پنجم: وظایف پولیس عدلی در جریان تفتیش
۱۷	مبحث دوم: تاکتیک های تفتیش منزل
۱۷	گفتار اول: آمادگی جهت اجرای تفتیش:
۱۸	گفتار دوم: تفتیش به صورت غیر مترقبه:
۱۸	گفتار سوم: تفتیش محلات سر بسته:
۲۰	گفتار چهارم: تفتیش محلات سر باز (غیر مسقف):
۲۲	نتیجه گیری
۲۳	فهرست مآخذ

بنام خداوند بخشاینده مهربان

مقدمه

یکی از اقداماتی که ارگان های عدلی و قضایی آنرا در راستای تحقیقات اولیه انجام می دهند، تفتیش مسکن و ساختمان مسکونی است. اجرای این اقدام ممکن است در مواردی با حقوق و آزادیهای فردی به بالخصوص با حریم خصوصی افراد در تعارض قرار گیرد. چون یکی از حقوق اساسی بشر که وی را در مقابل تعرضات دیگران نسبت به زندگی خصوصی اش و مداخلات ناروای دولت مورد حمایت قرار میدهد "حق بر حریم خصوصی" است. این حق که ارتباط عمیق با حفظ کرامت، حیثیت، شخصیت، توسعه ارتباطات شخصی، خود مختاری و استقلال فردی و دیگر ارزشهای مهم بشری دارد، امروز جایگاه ویژه ای در مباحث حقوقی دارد؛ به طوری که همواره به عنوان یکی از نمودهای امنیت فردی و حقوق بشر در عصر حاضر مطرح است.

با توجه به رعایت حقوق و آزادیهای های فردی و رعایت حریم خصوصی اشخاص در چارچوب قوانین نافذ، در این جزوه آموزشی توضیح می داریم که ارگانهای عدلی و قضایی بالخصوص پولیس، موظف امنیت ملی و شارنوال در کدام حالات و اوضاع و تحت کدام شرایط می توانند به ساختمان مسکونی داخل و آنرا تفتیش نمایند.

مبحث اول: تفتیش محل و شرایط اجرای آن

اهداف:

- در پایان این جلسه آموزشی اشتراک کنندگان قادر خواهند بود تا:
 - ☞ مفهوم تفتیش مسکن را بیان نمایند؛
 - ☞ بین محلات عمومی، خصوصی و محلات دارای مصوونیت تفکیک نموده مقررات قانون را هنگام تفتیش محلات متذکره رعایت نمایند؛
 - ☞ شرایط انجام تفتیش را شرح نموده در عمل رعایت نمایند؛
 - ☞ وظایف پولیس عدلی را هنگام اجرای تفتیش توضیح داده عملی نمایند؛
 - ☞ تکنیک های تفتیش را توضیح و عملی نمایند.

عناوین:

- مفهوم تفتیش؛
- انواع محلات قابل تفتیش (عمومی / خصوصی / محلات دارای مصوونیت)؛
- شرایط اجرای تفتیش؛
- وظیفه پولیس عدلی در جریان تفتیش؛
- تکنیک های تفتیش منزل.

مبحث اول: تفتیش محل و شرایط اجرای آن

در این مبحث مفهوم تفتیش و شرایط اجرای آنرا توضیح می دهیم.

گفتار اول: مفهوم تفتیش:

در این گفتار به تعریف لغوی و حقوقی تفتیش می پردازیم.

تعریف لغوی تفتیش: تفتیش در لغت به معنی جستجو و تحقیق است و به کاوش کردن، بازرسی، تفحص کردن، پیگردی و واریسی اطلاق می گردد^۱.

تعریف تفتیش در اصطلاح حقوق دانان:

محکمه نقض (تمیز) کشور مصر تفتیش را چنین تعریف نموده است: « تفتیش منازل و اشخاص که اصولاً شامل تحقیقات می شود، به دستور مرجعی از مراجع ذیصلاح برای رسیدگی به آن جرم صورت می گیرد. علاوه براینکه باید نسبت دادن آن جرم به فردی مشخص درست باشد و دلایلی برای تعرض به آزادی شخصی متهم و حرمت مسکن وی وجود داشته باشد»^۲.

قانون اجراءات جزایی در جزء پنج ماده چهارم تفتیش را چنین تعریف نموده است: « تفتیش بازرسی اماکن، اشیا و اسناد است، به منظور گرفتاری مظنون یا متهم، ضبط اشیا و حفظ مدارک جرم».

بناءً گفته می توانیم که تفتیش یکی از اقدامات و اعمال مربوط به تحقیقات اولیه است که مراجع ذیصلاح در هنگام وقوع جرم به آن اقدام می نمایند و هدف آن گرفتاری مظنون یا متهم و ضبط مواد و اشیا مربوط به جرم برای رسیدن به حقیقت است.

گفتاردوم: انواع محلات قابل تفتیش

تفتیش اماکن یا محلات از مهمترین اعمال و اقدامات تحقیقات اولیه به حساب می رود که مراجع ذیصلاح کشف و تحقیق طبق احکام قوانین نافذ جهت بررسی دلایل جرم در اماکن مسکونی و آنچه در حکم آن است و نسبت به اشخاص مظنون یا متهم و اشیا مرتبط به جرم آنها، صورت می گیرد. چنین اقداماتی ابتداءً خروج

^۱. مراجعه شود به: ابن منظور، لسان العرب، الطبعة الأولى، ۱۹۸۸ م، ج ۱. عمید (حسن)، فرهنگ فارسی عمید، چاپ ۱۱، تهران، انتشارات امیر کبیر، ۱۳۷۶ هـ.ش، جلد ۱. معین (محمد) فرهنگ فارسی معین، چاپ ۱۰، تهران، انتشارات امیر کبیر، ۱۳۷۵ هـ.ش، جلد ۱.

^۲. ابو شادی، (احمد سمیر) مجموعة المبادئ القانونية التي قررتها محكمة النقض المصرية، الجزء الثاني، القاهرة.

آشکار از اصول حقوق بشر و آزادیهای عمومی و نقض حرمت اماکن مسکونی و آزادی افراد، به شمار می آید که قانون اساسی افغانستان نیز در ماده ۳۸ خود به آن اشاره نموده چنین مقرر می دارد: «مسکن شخص از تعرض مصون است هیچ شخص، به شمول دولت نمی تواند بدون اجازه ساکن یا قرار محکمه با صلاحیت و به غیر از حالات و طرزی که در قانون تصریح شده است، به مسکن شخص داخل شود یا آن را تفتیش نماید.

در مورد جرم مشهود، مسئول می تواند بدون اجازه قبلی محکمه، به مسکن شخص داخل شود یا آن را تفتیش کند. مامور مذکور مکلف است بعد از داخل شدن یا اجرای تفتیش، در خلال مدتی که قانون تعیین می کند قرار محکمه را حاصل نماید».

بنابر این، اصل، عدم هتک حرمت منزل و تفتیش آن است ولی در هنگام وقوع جرم و به خاطر منفعت عمومی و به دلیل حق جامعه در مورد اعمال مجازات و کشف حقیقت اجازه تفتیش محل داده می شود.

محلات قابل تفتیش را می توان به محلاعت عمومی و محلات خصوصی تقسیم نمود که ذیلاً در مورد هر کدام آن توضیحات ارائه می گردد:

الف: محلات عمومی

محلات عمومی عبارت از جاهای هستند که ملکیت شخصی کسی نبوده بلکه هر کس میتواند به آن داخل شود و یا از آن عبور و مرور نماید مانند سرک ها، کوچه ها و غیره. برای تفتیش این محلات، نیاز به قرار محکمه باصلاحیت نیست زیرا تفتیش و تفتیش همچو محلات منجر به نقض آزادی فردی نمی شود. تفتیش و تفتیش این محلات به منظور کسب معلومات می باشد و ما نمی توانیم آنرا تفتیش نامید. به همین منظور، این عمل و اقدام به نام کسب معلومات نامیده می شود نه تفتیش. در صورتیکه مامور ضبط قضایی باطله دانی لب سرک را تفتیش کند و مقدار از مواد مخدر را از آنجا دریابد، و باطله دانی نزدیک یک خانه باشد و بعد از تحقیق، مامور ضبط قضایی ثابت کند که کثافات مربوط به این خانه مشخص است، مامور مذکور میتواند اقدامات حقوقی را بر علیه مالک این خانه بردارد.

برخی از اماکن عمومی طوری اند که ورود به آنها محدود به زمان خاص و شرایط خاص می باشد چون رستوران ها، کافی شاپ ها، سینما ها و دیگر جاها مثل معابد، مکاتب، و شفاخانه ها. مامورین ضبط قضایی می توانند درین محلات بدون داشتن قرار محکمه باصلاحیت داخل شوند مگر صلاحیت تفتیش این محلات را بدون مجوز تفتیش از مراجع ذیصلاح یا جرم مشهود ندارند. بناءً، ورود پولیس درین محلات مجاز بوده و

تفتیش حین ارتکاب جرم مشهود نیز درین محلات قانونی و مجاز می باشد. ورود مامور ضبط قضایی نیز درین محلات همانطوریکه برای عموم مردم است، محدود به زمان و شرایط خاص می باشد.

ب: محلات خصوصی

در محلات خصوصی هیچ کس به استثنای افراد خاص و یا با اجازه مالک آن صلاحیت ورود را ندارد. این محلات هم به دو نوع است، مسکن (خانه) و ساختمان مسکونی مانند دفتر یک وکیل، معاینه خانه و غیره. به مقایسه محلات عمومی، تفتیش محلات مسکونی دارای مقررات خاص است.

در واقع قانون اجراءات جزایی تفکیک خاص میان این دو نوع محلات خصوصی را مد نظر نگرفته اما درین رابطه دو اصطلاح را استفاده کرده است که مسکن یعنی "اقامتگاه یک فرد" و ساختمان مسکونی "میباشد، یعنی قانون دو واژه را برای محلات خصوصی مد نظر گرفته است^۳.

ج: مصئونیت مسکن اشخاص دارای مصئونیت

هویدا است که تفتیش محلات مسکونی هیئت های دیپلوماتیک و قونسلای جواز ندارد زیرا این محلات از مصئونیت دیپلوماتیک برخوردار اند. منبع این مصئونیت کنوانسیون های بین المللی می باشد؛ براساس این کنوانسیون ها، این محلات حیثیت قلمرو دولتی را میداشته باشند. بدون شک، این مصئونیت ضمایم این محلات چون باغچه ها و غیره مکان ها را نیز شامل میشود. مصئونیت این محلات ثابت است و تفتیش این محلات مجاز نیست حتی اگر اشخاص دیگر که دیپلومات هم نیستند در این خانه ها زندگی کنند مگر اینکه رئیس هیئت دیپلوماتیک اجازه ورود به این محلات را صادر کند. تفتیش محلات مسکونی دیپلومات های خارجی نیز مجاز نمی باشد.

محلات مسکونی که نمایندگان دیپلوماتیک در آن زندگی میکنند هم از این مصئونیت مستفید میشوند. حتی اگر این محلات مسکونی خارج از شهر باشند یا موقتی یا دائمی باشند مانند خانه های تابستانی و غیره.

قابل ذکر است که مطابق به کنوانسیون تصویب شده ۱۸ اپریل سال ۱۹۶۱، ورود به مسکن کارمندان سیاسی خارجی نا ممکن است. مسکن آنها از تفتیش و اموال آنها از مصادره مصئون میباشد.

^۳ . مراجعه شود به مواد ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۷ و ۱۲۸ قانون اجراءات جزایی

مطابق به کنوانسیون وین (ویانا) درباره روابط قونسلی مورخ ۲۴ اپریل ۱۹۶۳ که افغانستان هم آنرا امضاء نموده و به آن ملحق شده است، هنگام ورود به مسکن کارمندان سیاسی و قونسلی و نمایندگان کشور های خارجی در کشور میزبان به منظور اجرای ماموریت، این اشخاص از پیگرد قانونی مصئون میباشند.

اگر این اشخاص جرمی را مرتکب گردند، مدارک مربوطه جرم آنها به کشور اصلی شان فرستاده شود. کارمندان سیاسی، اداری و تخنیکی که اتباع کشور میزبان نباشند از این مصئونیت مستفید میشوند. ماده ۲۱ کود جزا در زمینه چنین صراحت دارد: « هرگاه کارکن ملل متحد یا کارکن سازمان های بین المللی دیگر یا نماینده سیاسی دولت خارجی مرتکب جرمی گردد که احکام این قانون بالای وی قابل تطبیق باشد با آنها مطابق معاهدات بین الدول و میثاق های بین المللی که موقف، امتیازات و مصونیت های کارکنان و نمایندگان متذکره را تنظیم می نماید و جمهوری اسلامی افغانستان به آن ملحق گردیده است، رفتار صورت می گیرد».

همچنان مصونیت دیپلماتیک در ماده ۶۰ قانون اجراءات جزایی نیز پیش بینی شده است. بند یک این ماده صراحت دارد: « هرگاه رؤسای دول خارجی و مؤسسات بین المللی یا نمایندگان و اعضای هیئت دیپلماتیک آنها در افغانستان مرتکب جرم شوند، تحریک دعوی جزائی علیه آنها با رعایت حقوق بین الدول عمومی به موافقه وزارت امور خارجه و هدایت تحریری لوی خارنوال صورت می گیرد».

مامورین سیاسی و نمایندگان کشورهای خارجی در ماموریت خاص به مجرد ورود به قلمرو کشور پذیرنده برای تصدی ماموریت خود از تعقیب جزایی مصئون هستند، تابتوانند ماموریت خویش را با اطمینان کامل انجام دهند^۴.

برخی از اشخاص دیگر چون قاضی و اعضای پارلمان نیز از مصئونیت خاص برخوردار هستند و تفتیش مسکن شان مجاز نمی باشد مگر اینکه از طریق اجراءات ویژه صورت گیرد. خارنوالی قبل از صدور قرار خاص، صلاحیت تفتیش مسکن این اشخاص را ندارد. هویدا است که هیچ کس به شمول خانم، اطفال یا کدام عضو دیگر فامیل شخص مصئون نمی تواند از این مصئونیت شخصی سوء استفاده کند زیرا این مصئونیت مربوط به نظم عامه میباشد و هیچ کس نمی تواند از آن سوء استفاده کند.

^۴ ماده ۳۰ کنوانسیون وین (ویانا) در رابطه به روابط قونسولی.

گفتار سوم: شرایط اجرای تفتیش

در اجرای تفتیش مسکن باید تمام شروط تفتیش رعایت گردد که برخی از آنها مربوط به مظنون یا متهم می شود، برخی دیگر از آنها مربوط به محل و برخی آن مربوط به قرار تفتیش است.

ماده ۱۱۹ قانون اجراءات جزایی تصریح می کند که: «پولیس، مؤظف امنیت ملی و شارنوال نمی توانند بدون استغاثه یا اجازه ساکن یا قرار قبلی محکمه ذیصلاح به مسکن شخص یا ساختمان مسکونی داخل و آنرا تفتیش نمایند».

فعالیت شماره (۱)

قضیه فرضی:

اسد در پهلوی خانه فرید احمد زندگی می کند. وی مشکوک بوده که فرید در قاچاق مواد مخدر دست دارد. یک شب، بعد از اینکه خانواده فرید به سفر می رود، اسد به منظور دریافت مدارک مربوط به خرید و فروش مواد مخدر وارد خانه فرید می شود و یک مقدار مواد مخدر را از اطاق خواب فرید دریافت می کند. سپس آنرا منحصی مدرک اثباتیه به پولیس حوزه مربوطه تسلیم می دهد. پولیس بعد از دریافت قرار تفتیش همراه اسد به منظور تفتیش مسکن به خانه فرید می روند. در جریان تفتیش، پولیس مواد مخدر را همراه با دیگر وسایل ناریه کشف می کند. فرید بعد از برگشت به خانه توسط پولیس به اتهام نگهداشت مواد مخدر و اسلحه گرفتار می شود. آیا تفتیش منزل فرید توسط اسد قانونی است یا خیر؟ آیا تفتیش منزل توسط هر شخص ولو مامور ضبط قضایی نباشد جواز دارد یا خیر؟ مدارک جمع آوری شد توسط پولیس حوزه مربوطه علیه فرید منحصی دلایل اثبات جرم، اعتبار قانونی دارد یا خیر؟

پاسخ احتمالی:

- اقدام اسد بر خلاف ماده ۳۸ قانون اساسی است.
- مدارک بصورت غیر قانونی جمع آوری شده است؛ بناءً عمل اسد بر خلاف ماده ۲۱ قانون اجراءات جزایی است.
- اسد مرتکب حالت مشدده جرم هتک حرمت مسکن گردیده است و مطابق حکم ماده ۶۲۲ کود جزا قابل مجازات دانسته می شود.

شرایط اجرای تفتیش را می توان در موارد ذیل خلاصه نمود

۱. موجودیت دلایل موجه برای صدور قرار تفتیش

یکی از شرایط تفتیش همین است که باید شواهد موجه قبل از صدور قرار تفتیش موجود باشد تا مسکن شخص مشکوک به ارتکاب جرم و یا به داشتن اشیای مربوط به جرم تفتیش گردد. از اینکه تفتیش یکی از اجراءات مهم در رابطه به محدودیت استقلالیت و آزادی افراد میباشد، باید با دقت کامل انجام شود و قرار تفتیش باید بر اساس معلومات کشف شده توسط مامور ضبط قضایی و یا تحقیقات تحقیق کننده صادر شود.

بنده ماده ۴ قانون اجراءات جزایی تفتیش را چنین تعریف کرده است: «تفتیش بازرسی اماکن، اشیا و اسناد است، به منظور گرفتاری مظنون یا متهم، ضبط اشیا و حفظ مدارک جرم». بناءً میتوان استدلال کرد که تفتیش مسکن مجاز نیست مگر اینکه اتهام ارتکاب جرم موجود باشد. در این صورت ورود به مسکن و تفتیش آن به منظور مورد فوق، تحت شرایط پیش بینی شده در خود قانون، قانونی می باشد. در مطابقت به این موضوع ماده ۱۲۰ قانون اجراءات جزایی چهار حالت را بیان میکند که محکمه میتواند در صورت موجودیت آن، قرار تفتیش را صادر کند. ماده ۱۲۰ قانون اجراءات جزایی در این باره تصریح می کند: «محکمه ذیصلاح، داخل شدن به مسکن یا ساختمان مسکونی و تفتیش آنها را در حالات ذیل اجازه میدهد:

۱- در صورتیکه شخص از امر احضار یا اعمال احکام واجب التنفیذ تهرود نموده و در مسکن یا ساختمان مسکونی مورد نظر ساکن باشد.

۲- در صورتیکه امر گرفتاری شخص صادر و شخص در مسکن یا ساختمان مسکونی مورد نظر مخفی باشد.

۳- در صورتیکه جرم جنایت یا جنحه در داخل مسکن یا ساختمان مسکونی ارتکاب گردیده و معاینات محل جرم، ایجاب داخل شدن به آن را نماید.

۴- در صورتیکه قرائن قاطعه مبنی بر مخفی شدن مظنون یا متهم یا اخفای اشیا ممنوعه یا اشیا ی مربوط به جنایت یا جنحه در مسکن یا ساختمان مسکونی مورد نظر موجود باشد».

در تمام موارد، برای انتساب اتهام به متهم موجودیت مدارک موجه و کافی ضروری می باشد. البته قابل یاد آوری است که جدیت اطلاعات کشفی حین اصدار امر تفتیش ضروری و قابل اعتبار است نه زمان تنفیذ آن، به همین جهت استدلال به جدیت اطلاعات کشفی درست نمی باشد، اگر چه که تنفیذ امر تفتیش واقعاً اشیا ی مربوط به جرم را ضبط نماید، زیرا ضبط اشیا یک اجرای بعدی شمرده می شود که بعد از اصدار امر تفتیش

صورت می گیرد، همچنان در صورتیکه تنفیذ امر تفتیش منجر به ضبط چیز نگردد در شان جدیت اجراء اطلاعات کشفی کدام صدمه وارد نمی کند، زیرا در احکام اجرایی ظاهر آن مورد اعتبار است، در صورت کشف حقایق، منجر به بطلان نمی گردد.

به منظور توضیح دقیق اطلاعات کشفی، شخصی که مظنون شناخته شده و جرمی که به او انتساب میشود باید مشخص باشد. علاوه بر آن، محل تفتیش همراه با عناصر که در امر صدور قرار تفتیش و انجام تفتیش مؤثر می باشد باید مشخص باشد. ارزیابی اطلاعات کشفی مربوط میشود به قاضی ای که قرار تفتیش را صادر میکند.

۲. شرایط محل تفتیش

یکی از شرایط ماهوی تفتیش اینست که محل تفتیش باید قبل از تفتیش مشخص و تعیین شده باشد. در صورتیکه محل تفتیش یک محل مسکونی باشد، توضیحات آن باید دقیق توضیح داده شود مثلاً منزل مربوط به چه کسی می باشد، در کدام شهر، به کدام سمت/طرف، کدام سرک و غیره ... بیان آدرس محل مسکونی هم کافی می باشد، اگر نام متهم اشتباه شده باشد. بطور مثال، قاضی نمیتواند قرار تفتیش تمام خانه های یک شهر یا یک قریه را صادر کند زیرا این تفتیش غیر قابل اعتماد میباشد بخاطریکه محل آن تعیین و مشخص نمی باشد. به همین قسم، تفتیش تمام اطاق های یک هتل هم مجاز نمی باشد. اگر قاضی قرار تفتیش به منظور ضبط اشیای دزدیده شده یا اسلحه استفاده شده در ارتکاب جرم را صادر کند، و یا حتی اگر متهم معلومات دهد که اسلحه استفاده شده در ارتکاب جرم در این خانه نه بلکه در آن محل مسکونی دیگر است باز هم خائنوالی نمیتواند محل مسکونی دیگر را بدون اخذ قرار تفتیش از جانب قاضی تفتیش کند. درین صورت باید مامور ضبط قضایی که مسئول تفتیش است باید به خائنوالی مراجعه نماید تا از قاضی صدور قرار تفتیش را مطالبه نماید تا خانه ای را که متهم نشان داده است تفتیش کنند.

چیزی را که ما از ماده ۸۰ قانون اجراء جزایی درک کردیم عبارت است از: پولیس و موظف امنیت ملی بعد از دریافت اطلاع از وقوع جرم یا مشاهده علائم و آثار جرم به محل واقعه رفته و محل واقعه را مشاهده کنند، اوضاع و احوالیکه بیانگر حدوث واقعه باشد تثبیت و عکاسی کنند، مظنون را گرفتار نموده و در صورت لزوم تفتیش کنند، اسناد، مدارک و شواهد، مرتکب و نتایج مرتب بر آن را شناسایی کنند، تدابیر لازم به منظور حفظ آثار و ضبط اشیای متعلق به جرم را اتخاذ نمایند.

در صورتیکه کدام شاخص برای تعیین هویت یا شناسایی فرد موجود نباشد، قرار تفتیش لغو میگردد حتی اگر تفتیش برای شخص مذکور انجام هم شده باشد. اگر فیصله محکمه بر این شده باشد که قرار را بر اساس عدم

جدیت اطلاعات کشفی لغو کرده باشد، تقصیر و اشتباه مامور ضبط قضایی شمرده میشود که برای صدور قرار تفتیش درخواست کرده است بدون اینکه اطلاعات کشفی را بصورت درست جمع آوری کند (مثلاً، دریافت دقیق اسم شخص). در همچو موارد، اشتباه در اسم متهم منجر به لغو قرار تفتیش نمی شود؛ اگرچه این امر مربوط به استنباط و صلاحیت محکمه مربوطه میشود.

۳. موجودیت قرار محکمه:

قانون اساسی افغانستان یک قاعده را وضع کرده است که عبارت از مصئونیت مسکن شخص از تعرض می باشد. سه مورد یا حالت از این قاعده مستثنی است که در ماده ۳۸ قانون اساسی و مواد ۱۱۹ و ۱۲۴ قانون اجراءات جزایی بیان شده است و آن عبارت اند از: مجوز محکمه، اجازه ساکنین مسکن، و در صورت جرم مشهود.

ذیلا راجع مورد اول را به بررسی می گیریم ، دو مورد دیگر را در مبحث بعدی به بحث خواهیم گرفت.

الف: شرایط صدور قرار تفتیش:

قرار تفتیش یک پروسه قضایی است که دارای چندین شرط شکلی و ماهوی می باشد.

(۱) شرایط شکلی:

قانون گذار یک تعداد شرایط شکلی را برای صدور قرار تفتیش مد نظر گرفته است، در صورتیکه این شرایط مد نظر گرفته نشود، قرار مذکور فاقد عناصر ضروری پنداشته می شود.

- یک درخواست باید صورت گیرد

قرار تا وقتی صادر نمیشود که یک درخواست کتبی امضاء شده همراه با تمام جزئیات مربوط به قضیه، شخص متهم، مدارک موجه در باره شخص یا مسکن یا اشیای مرتبط به جرم که باید به منظور آن تفتیش صورت گیرد و معلومات در باره محل توسط پولیس عدلی به محکمه با صلاحیت ارایه نشود.

بند ۲ ماده ۱۱۹ قانون اجراءات جزایی درین باره تصریح میکند: «هرگاه تفتیش مسکن یا ساختمان مسکونی ضروری تشخیص گردد، پولیس، مؤظف امنیت ملی و خارانوال مکلف اند پیشنهاد تفتیش آنرا به محکمه ذیصلاح ارایه نمایند، پیشنهاد اجازه تفتیش حاوی مطالب ذیل می باشد:

۱- نوعیت جرم.

۲- هدف و موضوع تفتیش.

۳- تاریخ، ساعت و محل تفتیش.

۴- مدت اجرای تفتیش».

- قرار باید کتبی و امضاء شده باشد.

قرار تفتیش باید بصورت کتبی باشد تا جنبه قانونی را بخود بگیرد زیرا عملکرد های تحقیقاتی عملکرد های قانونی می باشد، در ضمن، قرار شفاهی هیچ جنبه قانونی ندارد. قرار صادر شده باید دارای تاریخ و وقت باشد تا بیانگر اجرای تفتیش در وقت تعیین شده باشد. ذکر نام و موقف صادر کننده قرار هم ضروری میباشد تا محکمه بشناسد که صادر کننده قرار کیست و آیا صلاحیت صدور قرار را دارد یا خیر. امضای صادر کننده قرار نیز ضروری میباشد. ذکر نام مظنون و اتهام وارده و اقدامات که قرار است انجام شود بهتر خواهد بود.

(۲) شرایط ماهوی قرار تفتیش:

برای صدور قرار تفتیش، شرایط ماهوی ذیل ضروری میباشد:

- صدور قرار توسط یک محکمه با صلاحیت:

مطابق ماده ۱۱۹ و ۱۲۰، قرار تفتیش باید توسط یک محکمه با صلاحیت صادر شود زیرا تفتیش یکی از اجراءات تحقیق میباشد و نمی توان آنرا به عنوان یک امر جستجوی اطلاعات در نظر گرفت. بر اساس این، مامور ضبط قضایی صلاحیت صدور قرار تفتیش را ندارد. و اگر صادر کند قرار تفتیش قابل اعتبار نمی باشد.

صلاحیت محکمه باید از دو لحاظ مد نظر گرفته شود، یا به عبارت دیگر محکمه باید صلاحیت حوزوی داشته باشد، مثلاً اگر تفتیش در جلال آباد صورت گیرد، نباید درخواست به محکمه غزنی سپرده شود. معنی دیگر صلاحیت عبارت از صلاحیت رسیدگی به جرایم میباشد مثلاً اگر قضیه مربوط به محکمه اختصاصی باشد چون جرایم مواد مخدر، قرار تفتیش را باید محکمه مبارزه علیه مواد مخدر صادر کند.

- صدور قرار در رابطه به جنایت یا جنحه

قرار تفتیش باید در رابطه به جرم، جنایت یا جنحه مشخص صادر گردد، صادر کردن قرار تفتیش برای قباحت مجاز نمی باشد.

- مفیدیت تفتیش

صدور قرار تفتیش یک امر قانونی می‌باشد که می‌تواند برای تحقیق مفید و کارا تمام گردد. زیرا مقصد تفتیش حصول این مزایا و مفیدیت‌ها می‌باشد که عبارت است از ضبط اشیای که در کشف حقایق جرم مفید باشد. در صورتیکه این مفیدیت‌ها حاصل نگردد، قرار تفتیش غیر قابل اعتبار می‌باشد زیرا برخی از جرایم وجود دارد که نمیتوان چیزی را در اثر تفتیش آن دریافت. بطور مثال، اگر قرار تفتیش برای یک شخصی که از گواهی دادن انکار میکند صادر شود، نمیتواند برای تحقیق مفید ثابت گردد.

ماده ۱۲۰ قانون جدید اجراءات جزایی در رابطه به اجازه تفتیش و استفاده از حکم تفتیش که توسط محکمه باصلاحیت صادر میشود چنین صراحت دارد: «محکمه ذیصلاح، داخل شدن به مسکن یا ساختمان مسکونی و تفتیش آنها را در حالات ذیل اجازه میدهد:

۱- در صورتیکه شخص از امر احضار یا اعمال احکام واجب التنفیذ تهرود نموده و در مسکن یا ساختمان مسکونی مورد نظر ساکن باشد.

۲- در صورتیکه امر گرفتاری شخص صادر و شخص در مسکن یا ساختمان مسکونی مورد نظر مخفی باشد.

۳- در صورتیکه جرم جنایت یا جنحه در داخل مسکن یا ساختمان مسکونی ارتکاب گردیده و معاینات محل جرم، ایجاب داخل شدن به آن را نماید.

۴- در صورتیکه قرائن قاطعه مبنی بر مخفی شدن مظنون یا متهم یا اخفای اشیای ممنوعه یا اشیای مربوط به جنایت یا جنحه در مسکن یا ساختمان مسکونی مورد نظر موجود باشد».

گفتار چهارم: تفتیش در صورت عدم اخذ قرار محکمه:

الف: در صورت اجازه ساکن

تفتیش مسکن به اساس اجازه ساکن منزل یا محل مسکونی، بدون اخذ قرار تفتیش از محکمه صورت گرفته می‌تواند. زمانیکه ساکن رضایت خود را به تفتیش مسکن خود نشان دهد و یا تقاضای کمک یا استغاثه نماید، پولیس، مؤظف امنیت ملی و خائرنوال می‌تواند در چنین حالت بدون اخذ قرار قبلی محکمه ذیصلاح به مسکن شخص یا ساختمان مسکونی داخل شود و آنرا تفتیش نماید. (ماده ۱۱۹ قانون اجراءات جزایی). در همچو موارد پولیس به مسکن داخل شده و تدابیر لازم را جهت پیشگیری از وقوع جرم اتخاذ می‌نماید. اگر جرم واقع شده باشد، پولیس تمام مدارک جرم را نگهداری نموده و تا حد الامکان از فرار مظنون جلوگیری می‌کند.

رضایت ساکن از تفتیش مسکن وی باید واضح باشد. همچنان اجازه تفتیش باید قبل از ورود به مسکن داده شود و ساکن باید در باره وضعیت تفتیش بداند. ساکن محل از این موضوع که تفتیش کنندگان بدون اجازه وی حق تفتیش را ندارند، آگاه باشد. لازم نیست که اجازه باید به شکل کتبی باشد، اجازه شفاهی مبنی بر تفتیش محل مسکونی نیز مدار اعتبار است. شرط دیگر اینست که اجازه باید بدون اکراه و اجبار باشد. شخصی که اجازه تفتیش را میدهد باید تحت هیچگونه فشار و اجبار قرار نگیرد. همچنان در امر اخذ اجازه از ساکن برای تفتیش مسکن از هیچ نوع وسایل فریبنده استفاده نشود. اجازه دهنده باید مالک مسکن باشد و یا یکی از اقارب (خانم یا فرزند) او باشد که در همان مسکن با وی یکجا زندگی می کند. اجازه اقارب به شمول خانم که همراه مالک مسکن یکجا در همین مسکن زندگی نمی کند، مدار اعتبار قانونی نیست.

ب: تفتیش در حالت جرم مشهود

در صورت ارتکاب جرایم مشهود، اگر جنایت باشد یا جنحه، ماده ۱۲۴ قانون جدید اجراءات جزایی به پولیس، خارنوال، و مامور مؤظف امنیت ملی اجازه میدهد تا بدون اجازه یا قرار به مسکن یا ساختمان مسکونی داخل شود و به تفتیش آن اقدام نمایند، و اشیاء و اوراقی را که جهت کشف جرم نزد آنها مفید واقع شود، ضبط نمایند. ماده یکصد و بیست و چهارم قانون اجراء- جزایی در زمینه چنین صراحت دارد: « (۱) پولیس، مؤظف امنیت ملی و خارنوال می توانند در حالت ارتکاب جرم مشهود جنایت یا جنحه بدون رعایت حکم مندرج ماده یکصد و بیست و یکم این قانون به مسکن شخص یا ساختمان مسکونی داخل و به تفتیش آن اقدام نموده، اشیاء و اوراقی را که جهت کشف جرم نزد آنها مفید واقع شود، ضبط نمایند. در اینصورت موضوع در محضر درج گردیده، امضاء و نشان انگشت مظنون یا متهم یا ساکن مسکن یا ساختمان در آن اخذ می شود. هرگاه آنها از امضاء و گذاشتن نشان انگشت ابا و ورزند، موضوع در محضر درج می گردد و حتی الامکان تصدیق یکی از ساکنین یا همسایه ها در زمینه گرفته میشود.

(۲) در حالت مندرج فقره (۱) این ماده پولیس، مؤظف امنیت ملی و خارنوال مکلف اند در خلال حد اکثر الی مدت (۵) روز رسمی صحت اقدام خویش را از طریق خارنوالی از محکمه ذیصلاح اخذ نمایند».

فعالیت شماره (۲)

قضیه فرضی:

حمید که نگهبان یک مارکیت تجارتي است مشاهده می کند که در رو بروی یک دکان دو شخص باهم درگیر هستند. زمانیکه به صحنه درگیری نزدیک میشود، یکی آنها به دوش و فرار آغاز می کند در حالیکه دومی روی زمین افتاده است و زخمی می باشد. حمید شخص در حال فرار را تعقیب می نماید، شخص فراری در حالت فرار یک چیز را به داخل یک خانه در مسیر فرار خود پرتاب می کند. بلاخره، شخص فرار کننده توسط مردم گرفتار می شود. حمید وی را تلاشی میکند اما چیزی را نزدش دریافت نمی کند. مجنی علیه ادعا دارد که شخص گرفتار شده وی را به چاقو زده است.

- آیا حمید منظور تفتیش خانه بخاطر دریافت چاقو، نیازمند اخذ قرار محکمه است یا خیر؟

پاسخ احتمالی:

از اینکه جرم مشهود در مارکیت اتفاق افتاده، حمید نمی تواند خانه ها را بدون اخذ قرار محکمه را تفتیش نماید. مطابق حکم ماده ۱۱۹ و بند ۴ ماده ۱۲۰، حمید باید قرار تفتیش را از محکمه اخذ نماید.

گفتار پنجم: وظایف پولیس عدلی در جریان تفتیش

۱. اجرای تفتیش در حضور متهم یا مظنون

مطابق حکم ماده ۱۲۵ قانون اجراءات جزایی، تفتیش مسکن یا ساختمان مسکونی باید در حضور مظنون یا متهم یا یکی از ساکنین مسکن یا ساختمان مسکونی اگر موجود باشد صورت گیرد.

هرگاه در مسکن یا ساختمان مسکونی جز مظنون یا متهم ساکن دیگری موجود نباشد و یا مظنون یا متهم نیز وجود نداشته باشد، تفتیش مسکن یا ساختمان مسکونی در حضور دو نفر شاهد که از جمله اقارب، خویشاوندان یا همسایه گان آنان باشند، صورت میگیرد. در این حالت جریان موضوع در محضر درج، امضاء یا نشان انگشت اشخاص حاضر در آن اخذ میگردد.

فعالیت شماره (۳)

قضیه فرضی:

محمد رحیم همسایه خویش عبدالعزیز را به قتل میرساند و جسدش را در یک محل نزدیک خانه خود دفن میکند. پولیس جسد را همراه با بعضی از مدارک جرمی دریافت می کند، از نظر پولیس محمد رحیم مظنون به قتل عبدالعزیز میباشد. پولیس بعد از دریافت قرار تفتیش، به خانه محمد رحیم به منظور جستجوی مدارک میرود در حالیکه محمد رحیم تحت نظارت بسر میرود. وقتی پولیس به آنجا میرسد، پسر محمد رحیم از آنها تقاضا میکند که وکیل پدرش را بیاورند تا در جریان تفتیش حاضر باشد مگر پولیس رد میکند. پولیس خانه اش را تفتیش میکند و بسیار مدارکی را پیدا میکند که به ارتکاب جرم قتل محمد رحیم دلالت میکند. آیا مدارک دریافت شده ناشی از تفتیش در جریان محاکمه محمد رحیم قانونی و پذیرفتنی میباشد؟ آیا موجودیت پسر در جریان تفتیش از لحاظ قانون کافی میباشد؟ آیا مدارک جمع آوری شده در جریان محاکمه محمد رحیم قانونی و پذیرفتنی میباشد؟

۲. تهیه محضر تفتیش:

ماده ۱۲۵ قانون جدید اجراءات جزایی تصریح میکند هرگاه در مسکن یا ساختمان مسکونی جز مظنون یا متهم ساکن دیگری حاضر نباشد و یا مظنون یا متهم نیز وجود نداشته باشد، تفتیش مسکن یا ساختمان مسکونی در حضور دو نفرشاهد که از جمله اقارب، خویشاوندان یا همسایه گان او شان باشند، صورت میگیرد. در این حالت جریان موضوع در محضر درج، امضاء یا نشان انگشت اشخاص حاضر در آن اخذ میگردد. محضر باید دارای مطالب ذیل باشد:

۱- توضیح اینکه شخص ساکن از حقوق قانونی اش مطلع گردیده است.

۲- درج اظهارات اشخاص حاضر.

۳- توضیح اینکه اشیای ضبط شده داوطلبانه تسلیم داده شده یا بشکل اجباری اخذ گردیده است.

۴- محل و کیفیت اخفای اوراق و اشیائی که ضبط میگردد.

۵- ذکر دقیق مقدار، کیفیت و سایر مشخصات منحصر به اشیای ضبط شده و در صورت امکان، ارزش واقعی آن.

فعالیت شماره (۴)

سوال مباحثی:

به نظر شما دلیل این موضوع که در جریان تفتیش تمام عملکردها باید یادداشت شوند چیست؟ مثلاً، پولیس یا کدام مامور دیگر هر صفحه محضر را امضاء کند؛ در عین حال دیگر اشخاص موجود در جریان تفتیش نیز باید همین کار را کنند. در صورتیکه اشخاص از امضاء در محضر امتناع ورزند، این موضوع نیز باید درج محضر گردد و مامور ضبط قضایی موضوع را امضاء و تأیید کند. محضر تفتیش باید شامل موارد ذیل باشد: آدرس دقیق محل تفتیش، فعالیت های که در جریان تفتیش انجام شده است، نتایج تحقیق و نام و آدرس اشخاصیکه در جریان تفتیش حضور داشتند به شمول مامور ضبط قضایی.

۳. بطلان تفتیش:

تفتیش زمانی باطل می گردد که خلاف قوانین نافذ صورت گرفته باشد، مراد از بطلان اجراءات تفتیش این است که آثار مرتبه بر تفتیش فاقد اعتبار قانونی است و من حیث دلیل بر آن استناد صورت نمی گیرد.

لذا زمانی که اجراءات تفتیش باطل پنداشته شود محکمه نمی تواند بر آثار و نتایج مرتبه بر آن و دلایل و مدارک جمع آوری شده از طریق تفتیش باطل، استناد نماید.

مبحث دوم: تاکتیک های تفتیش منزل

زمانیکه تفتیش یک منزل یا محل لازمی و ضروری پنداشته شود. باید بدون معطلی در اجرای آن اقدام صورت گیرد، زیرا در صورت ضیاع وقت ممکن با ارزش ترین مدارک محوه و از بین برده شود. اصولاً اجرای تفتیش از طرف شب ممنوع قرار داده شده است ولی استثناء در حالت عاجل که جزئی ترین تعلل باعث از بین رفتن مدارک و یا فرار یا مخفی شدن فاعل می گردد، جواز دارد.

گفتار اول: آمادگی جهت اجرای تفتیش:

قبل از اینکه به تفتیش اقدام گردد، ضروری است تا شخص موظف تفتیش یک آماده گی لازم را داشته باشد و در قدم اول باید هدف تفتیش تثبیت گردد و راجع به اینکه، چه، در کجا، چه وقت و چطور جستجو شود دقت لازم بعمل آید.

درباره محل و یا شخصیکه طرف تفتیش قرار می گیرد باید معلومات ضروری را از قبل حاصل نمود باشد.

هرگاه هدف از تفتیش یک منزل باشد پولیس باید آدرس دقیق و موقعیت آنرا تثبیت و معلومات راجع به نقشه داخلی، دروازه دخولی و خروجی، تعداد کلکین ها و راه های فرعی بدست آورد. البته طوریکه این اجراءات موجب افشا شدن موضوع نگردد.

قابل تذکر است که تفتیش در حضورداشت مالک منزل و یا اعضای فامیل او باید به عمل آید، در صورت عدم امکان باید از همسایه ها و نماینده محل دعوت گردد، هرگاه تفتیش موسسات و یا کدام اداره مورد هدف باشد حضور نماینده شان حتمی است. لهذا در مرحله آماده گی باید تعداد اشتراک کننده گان و شهود مورد نظر باشد. به همین ترتیب در مورد تحت امنیت گرفتن محلات تفتیش توجه جدی مبذول گردد قسمیکه دروازه های ورودی و خروجی کلکین ها و اطراف محل باید تحت مراقبت دوامدار قرارداشته باشد و نباید فراموش کرد که مجرمین خطرناک از خود مقاومت نشان داده و یا تلاش می نمایند که از محل فرار نمایند درین زمینه باید پیش بین بوده تدابیر لازم غرض جلوگیری از چنین قضایا اتخاذ گردد.

هرگاه تفتیش در موضوعات مهم مطلوب باشد ضروراست که گروپ خاص (هیئت ضبط قضایی و تیم امنیتی) را تشکیل و وظایف هرکدام از اعضاء تعیین و برایشان از قبل تفهیم گردد.

به همین ترتیب از آماده گی و وسایل تخنیک، بکسهای محل واقعه، وسایل تفتیش وغیره باید مطمئن بود. در تفتیش محلات وسیع موجودیت سیخ تفتیش و آله جستجو کننده فلزات را باید در نظر داشت و جهت تنویرتھکاوای ها، چاه ها و محلات تاریک وسایل قوی تنویر را باخود داشت. بعضی اوقات در حین تفتیش به دعوت از متخصصین نیز ضرورت احساس می شود. طور مثال استفاده از وسایل جستجوکننده مواد زھری یا مواد مخدره وغیره .

در تھکاوای ها، مخفیگاه ها و سایر محلات که تنویر درست نداشته و امکان حمله ناگھانی فاعل ویا فرار آن موجود باشد، بهتر است از سگھای وظیفوی استفاده بعمل آید. تفتیش بدنی افراد در صورتیکه شخص مورد تفتیش از طبقه اناث باشد، پولیس اجراکننده تفتیش نیز باید از طبقه اناث توظیف گردد. نکته دیگریکه باید به آن توجه صورت گیرد عبارت از تهیه وسایل ترانسپورتی جهت انتقال اشتراک کننده گان تفتیش، انتقال گرفتار شده گان و اجناسیکه از اثر تفتیش بدست می آید، است.

گفتار دوم: تفتیش به صورت غیر مترقبه:

غیر مترقبه بودن تفتیش یکی از احکام مهم تفتیش بشمار میرود، شخصی که قرار است مسکن اش تفتیش شود باید به هیچ وجه آگاهی قبلی نداشته باشد تا فرصت فرار، پنهان شدن یا تخریب اشیا و مدارک مربوط به جرم را نداشته باشد. به منظور اجرای تفتیش غیر مترقبه، بعضی اوقات نیاز می شود که عملیات بصورت محرم انجام شود. به مجرد رسیدن به محل مورد تفتیش، تحقیق کننده خود را معرفی کند و به ساکنین منزل مقصد تفتیش را بیان کند و در ضمن برای شان تائیدی تفتیش از جانب یک ارگان باصلاحیت را نیز توضیح کند و برای شان بگوید که شما نیز در جریان تفتیش حاضر باشید. قبل از اینکه تفتیش را آغاز کند، تحقیق کننده از ساکنین منزل بخواهد تا تمام اشیا و مدارک مربوطه را به رضایت خود تسلیم کنند تا از تفتیش منزل شما جلوگیری به عمل آید. شخص مؤظف تفتیش وظایف و مسئولیت های تمام اشخاصیکه در تفتیش سهیم می باشند را تشریح کند و تائیدی شان را بگیرد. مستنطق صلاحیت دارد تا اشخاص را از ترک کردن محل و ارتباط گرفتن با یکدیگر مانع شود. علاوه بر آن مستنطق صلاحیت دارد تا از ورود مردم به محل الی ختم تفتیش ممانعت کند.

گفتار سوم: تفتیش محلات سر بسته:

خصوصیات تفتیش منزل: در صورت تفتیش منزل در قدم اول به استثنای رئیس فامیل و یا شخص مسن وبا صلاحیت آن، تمام اشخاص که در منزل بسر میبرند جدا جدا تلاشی شده و بعد از تلاشی بدنی بداخل یک

اتاق که قبلاً تفتیش شده باشد، جابجا شده و تحت نظر و مراقبت قرار داده میشوند. بعداً مستنطق موقعیت اتاقها و سایر ملحقات و محلات خاص تعمیر را بصورت عموم ازن ظر گذرانده و ترتیب و طرز اجرای تفتیش را تعیین می نماید. تفتیش اتاقها را باید به یک ترتیب و نظم معین انجام داد. طور مثال میتوان به شکل دایروی با دقت کامل حرکت نموده تمام اشیا ئیرا که بداخل اتاق موجود است یکایک از نظر گذرانده و تاقچه ها، دیوارها، زیر فرش، چت اتاق و کلکین ها را دقیقاً مشاهده و تفتیش نمود. قابل تذکر است محلاتی را که مورد استفاده همه اعضای فامیل قرار دارد نیز مورد تفتیش قرار داد، تا از امکان محو و از بین بردن اشیا جلوگیری شده باشد. محلاتی را که به احتمال قوی باید مورد تفتیش قرار داده شود مربوط به نوعیت جرم ارتکاب یافته، خصوصیات فردی متهم و خصوصیات اشیا ی طرف تفتیش میباشد زیرا اسناد، پول، نامه ونوشته ها را میتوان در چوکات عکس، رسم، آئینه، نقشه درلای کتابها، بداخل کوچ یا دوشک و غیره پنهان نمود. به همین ترتیب بعضی اشیا را در بین الماری ها، چوکیها، بالشتها، لحاف و دیگر لوازم خانه مخفی مینمایند و باید با دقت کامل مورد تفتیش قرار داده شود. موضوع اینکه کدام چیزی را در کجا باید جستجو نمود ارتباط میگیرد به کسب و پیشه شخص تحت اشتباه و یا به تجارب او از زنده گی مثلاً نجار برای مخفی ساختن اشیا از وسایل خاص که ساخته خودش بوده استفاده مینماید. مانند صندوقها و میزهای دولا، بخاری ها، دود روها وغیره جاها که به همین منظور ساخته شده باشد. به هر صورت تفتیش را نباید در مشاهده محل و اشیا ی متذکره محدود نمود. تجربه نشان داده که بامشاهده حرکات مالک منزل پولیس میتواند نقاط تحت اشتباه را تثبیت نماید.

پرکتیک نشان داده است، همینکه تفتیش کننده به مخفیگاه نزدیک میشود شخص تحت اشتباه سراسیمه شده ناراحت میگردد و تلاش میکند تا به ذریعه ای ممکنه توجه پولیس را به جانب دیگر معطوف نماید. در منزل مورد تفتیش دقیقاً متوجه باید بود که کدام قسمت از دیوارها جدیداً ترمیم و یا رنگ شده و یا کدام محل به شکل تغیر یافته به مشاهده میرسد.

جهت دریافت تثبیت مخفیگاه ها محوطه و دیگر ملحقات آن به حوصله مندی تفتیش گردد. د راثنا ی تفتیش مستنطق باید تمام دروازه های قفل شده و تحویل خانه ها و گدامها را باز نموده و تفتیش نماید اما در صورتیکه مالک منزل از باز نمودن آن ابا ورزد جبراً باید این عمل صورت گیرد.

در شرایط زندگی در سیستم مکروریان ها باید به خاطر داشت که مالک منزل قبل از تفتیش اشیا ی مورد علاقه پولیس را ممکن به خانه همسایه رسانیده و مخفی نموده باشد، که در صورت موجودیت معلومات موثق خانه همسایه نیز باید تفتیش گردد.

در صورتیکه تفتیش در ادارات و موسسات مطرح باشد، در اقدام اول باید از محل کار شخص مشاهده بعمل آید. بعداً آرشیف و یا مخزن اسناد و تحویلخانه سامان وسایل و دیگر محلاتیکه امکان دریافت هدف در آن متصور باشد مورد تفتیش قرارگیرد.

در صورتیکه تفتیش در لیلیه ها مطرح باشد الماری، میز، چپرکت، وسایر متعلقات شخص مورد نظر تفتیش میگردد. تفتیش به محلات و یا اشخاص دیگر ارتباط نمیگیرد. ولی در مورد اینکه آیا شخص مورد تفتیش به آنها کدام چیزی را غرض نگهداری تسلیم نموده و یا خیر؟ و یا اینکه به تحویلخانه عمومی رفته دیده شده و یا نه و مسایل دیگر. باید توجه داشت در رابطه به موضوع تحت تحقیق باید از ساکنین لیلیه نیز معلومات بعمل آید. قابل تذکر است که تمام اشیای دریافت شده قبل از حفظ و برداشت باید جنساً در محلیکه قرارداشته به شهود نشان داده شود، بعداً عکاسی و حفظ شود.

مستطقی یا خارنوال مکلف است تا تدابیر لازم را در رابطه به عدم افشای اوضاع مربوط تفتیش و دریافت اشیا به افراد مرتبط، اتخاذ نماید. و تماماً اشیای دریافت شده مطابق نورمهای قبول شده کریمنالستیکی بسته بندی و نشانی گردد.

گفتار چهارم: تفتیش محلات سر باز (غیر مسقف):

تفتیش در محلات سر باز در صورتی عملی میگردد که شی مورد هدف در زمین دفن و یا به شکل دیگری پنهان شده باشد. به چنین تفتیش درحالی ضرورت است که یک ساحه معین در تصرف و استفاده یک شخص قرار داشته باشد در صورتیکه جستجوی اشیای مربوط به جرم در محلی قابل پیش بینی باشد که که بکدام شخص تعلق نداشته باشد، میتوان آنرا مشاهده محل نامید.

قابل یادآوری است که در تفتیش محلات موجودیت آله جستجوی فلزات آله جستجو کننده جسد و غیره وسایل تخنیک حتمی است.

قبل از آغاز تفتیش باید به ساحه رفته قسمت های را که ضرورت تفتیش دیده میشود تثبیت نموده یعنی قسمتهای که گیاه ها و بته ها خوابیده و یا دگرگون شده نهال هایکه تازه غرس شده باشد و ساحاتیکه بیل کاری شده باشد، انبارهای گل، ریگ، وکثافات چقوریها موجودیت مواد بیگانه بروی زمین همه عبارت از نقاط هستند که باید بطور جزوار ودقیق مشاهده گردند.

باید بخاطر داشت در محلیکه آب دند شده باشد بهتر است از آله جستجوی فلزات استفاده گردد.

هكذا در صورت موجودیت انبارهای پارو، ریگ و یا برف و یا ذخیره گاه علف و غیره اشیا به کمک بیل و دیگر وسایل چیزهای جایجا جستجو و مشاهده گردد که امکان دارد در چنین محلات سلاح و مهمات دیگر مخفی شده باشد.

قابل یادآوریست در جریان تفتیش مامور ضبط قضایی از ماسک، عینک محافظتی، دستکش بمنظور اتخاذ تدابیر وقایوی و محافظتی و جلوگیری از مغشوش شدن مدارک بدست آمده استفاده می نماید.

نتیجه گیری

در این جزوه آموزشی، بعد از بیان مفهوم تفتیش مرور اجمالی بر احکام و قواعد تفتیش نمودیم و احکام قانون اجراءات جزایی را در مورد تفتیش اماکن و محلات مسکونی بیان نمودیم. انواع تفتیش را به معرنی گرفته و بر تفتیش مسکن بیشتر تمرکز نمودیم.

شرایط اجرای تفتیش را مورد بحث قرار دادیم و دانستیم که تفتیش مسکن نیاز به قرار تفتیش دارد که باید از طرف محکمه با صلاحیت صادر شود مگر اینکه جرم مشهود باشد یا اینکه از ساکنین مسکن اجازه گرفته شوند. بر ظایف مأمورین ضبط قضایی در جریان اجرای تفتیش نیز تمرکز کردیم و بلاخره یک نظر کلی بالای میتود های تکتیکی تفتیش مسکن نیز نمودیم.

فهرست مأخذ

۱. ابن منظور، لسان العرب، الطبعة الأولى، ۱۹۸۸ م، جلد ۱.
۲. ابو شادی، (احمد سمیر) مجموعة المبادئ القانونية التي قررتها محكمة النقض المصرية، الجزء الثاني، القاهرة.
۳. عمید (حسن)، فرهنگ فارسی عمید، چاپ ۱۱، تهران، انتشارات امیر کبیر، ۱۳۷۶ هـ.ش، جلد ۱.
۴. قانون اجراءات جزائی افغانستان، ۱۳۹۳.
۵. کنوانسیون وین (ویانا) در رابطه به روابط قونسولی.
۶. معین (محمد) فرهنگ فارسی معین، چاپ ۱۰، تهران، انتشارات امیر کبیر، ۱۳۷۵ هـ.ش، جلد ۱.